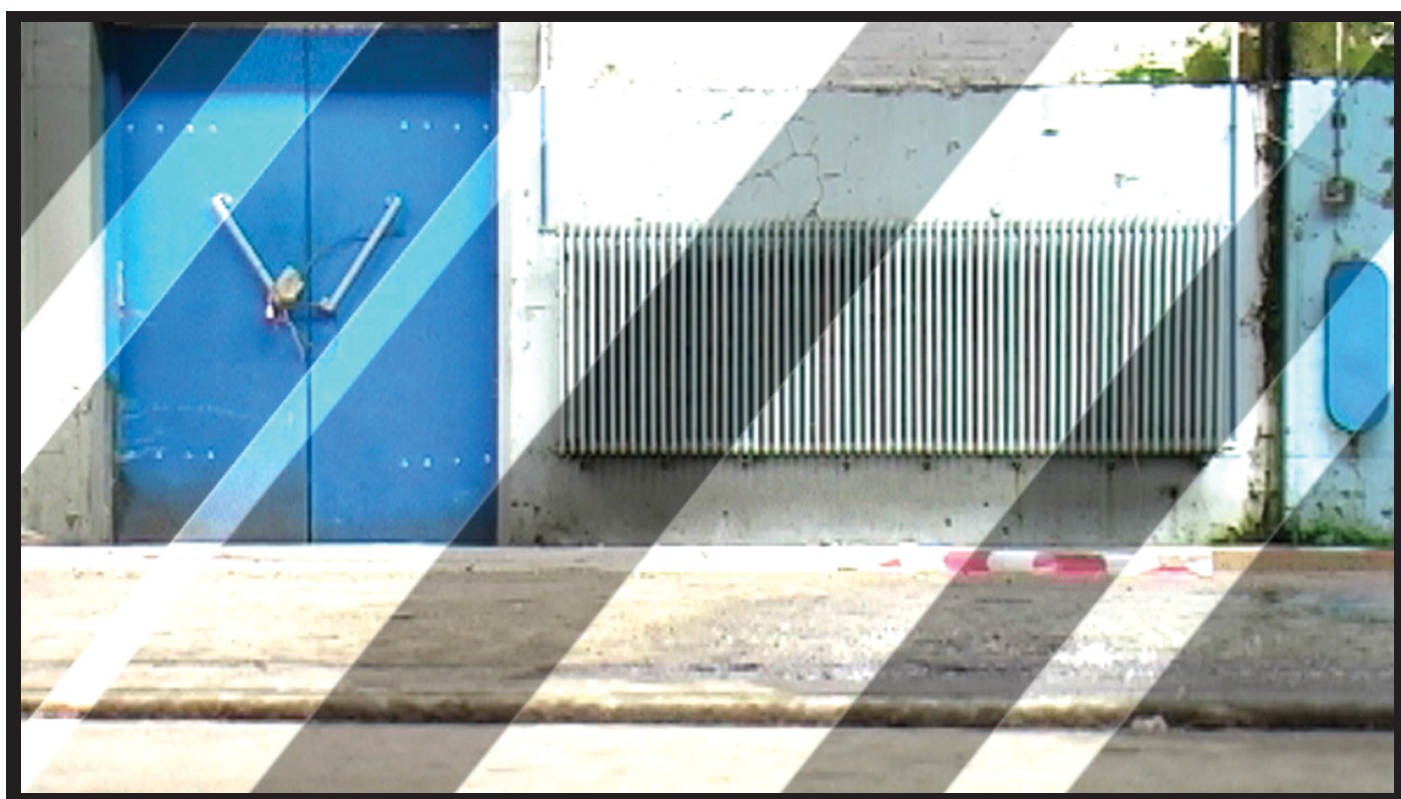

In de tussentijd een vrijplaats

Advies omtrent de mogelijkheden voor een vrijplaats in De Baarsjes
op verzoek van Stadsdeel West (Ank van Hees), Amsterdam, 21 juni 2010

In de tussentijd een vrijplaats

“Hoe zou je überhaupt een dergelijk beleid kunnen voeren, als echte vernieuwingen per definitie ongekend zijn en overal tot stand komen in de garage van ome Jan, de vergeten hoekjes van de stad of de verlaten boorplatforms op de Noordzee”¹.

Noot: deze inhoudsopgave is interactief. Hetzelfde geldt voor links naar internetpagina's (<http://...>) en voetnoten^(x).

Inhoudsopgave

1. Inleiding	p. 4
2. Vrijplaatsen	p. 5
3. Conclusies	p. 6
4. Aanbevelingen	p. 7
5. Inspiratie	p. 8
6. Geschikte locaties	p. 9

Bijlagen

1. Definities	p. 11
2. Voorbeelden	p. 13
3. Niet-plaatsgebonden vrijplaatsen	p. 16
4. Regelgeving en criteria	p. 18
5. Overheidsbeleid	p. 20
6. Geraadpleegd	p. 23
7. Lijst geïnterviewden	p. 25
8. Voetnoten	p. 26

Inleiding

Elke wereldstad heeft zo'n wijk waar iedereen ineens wil wonen, werken, of gewoon zijn. In Berlijn is het Kreuzberg, Les Batignolles is het voor Parijs, Londen heeft Camden. Voor Amsterdam was het een tijdlang de Pijp. Nu is het De Baarsjes.

DE BAARSJES

De Baarsjes heeft zich in de afgelopen jaren op de kaart weten te zetten als vestigingsplaats voor kunst en cultuur. Deze ontwikkeling heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de positieve uitstraling van De Baarsjes.

VRIJPLAATS IN DE BAARSJES

Het aantrekken van vernieuwende, jonge kunstenaars in De Baarsjes is een speerpunt van het stadsdeel in de meerjarenbegroting 2010-2013. De Baarsjes (sinds 1 mei 2010 onderdeel van Stadsdeel West) verwacht echter dat de recessie negatieve effecten zal hebben op de mogelijkheden voor kunstenaars. Aan de andere kant biedt eventuele door de economische malaise vrijgekomen bedrijfsruimte ook weer meer mogelijkheden om nieuwe kunstenaars te trekken. Het kunstzinnige imago van De Baarsjes moet worden onderhouden en uitgebreid. Om die reden verkent Stadsdeel West de mogelijkheden voor een vrijplaats in De Baarsjes.

ADVIES

Dit advies beoogt antwoord te geven op de vraag van het Stadsdeel naar die mogelijkheden. Op verzoek van de opdrachtgever is daarbij verder gekeken dan de kaders van het gemeentelijke beleid inzake broedplaatsen. De aandacht gaat expliciet naar jonge experimentele kunstenaars of collectieven die niet of niet volledig binnen het broedplaatsenbeleid passen (Over het verschil tussen 'broedplaats' en 'vrijplaats' en een samenvatting van het gemeentelijk beleid daarin, zie verderop).

Aan de basis van deze tekst ligt een groot aantal interviews, zowel met vertegenwoordigers van de doelgroep als met betrokken ambtenaren van de gemeente. Een dvd met interviewfragmenten op film is bijgevoegd. Uit die interviews volgt een inschatting van het draagvlak - zowel bij de doelgroep als bij de gemeente - voor één of meer vrijplaatsen in De Baarsjes. Er is onderzocht in hoeverre de principes van het faciliteren van vrijplaatsen opgenomen zijn in overheidsbeleid. Ook is gekeken naar mogelijke locaties voor een vrijplaats. Het advies wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen.

Vrijplaatsen

Amsterdam heeft een lange traditie van vrijplaatsen in de stad en langs het IJ. Allerlei initiatieven vonden in lege gebouwen en verlaten pakhuizen goedkope plekken om te experimenteren. Lange tijd betekende dit een voedingsbodem voor een levendige kunstscène en nachtleven van betekenis.

ACHTERGROND VRIJPLAATSEN

In Amsterdam zijn vanuit de kraakbeweging vanaf midden jaren zeventig van de vorige eeuw verschillende plekken ontstaan waar mensen hun leven leidden zonder aan allerlei regels van de gemeente te voldoen. In deze vrijplaatsen kwamen vele artistieke en sociaal-maatschappelijke initiatieven tot bloei, er vonden festivals plaats, buurtvoorzieningen werden uitgebreid en wonen en werken werden gecombineerd.

Een deel van de vrijplaatsen is in de loop van de tijd gelegaliseerd, maar vele andere vrijplaatsen werden vanaf het midden van de jaren tachtig ontruimd². De gebruikers en bewoners trokken toen naar de randen van de stad en vestigden zich in de leegstaande pakhuizen en loodsen aan de IJ-oever van Amsterdam. In 1993 zette een consortium van ontwikkelaars en gemeente zijn zinnen op de ontwikkeling van een Manhattan of Wall Street³ aan het IJ. Als antwoord op deze plannen richtten de gebruikers van de gekraakte havenpanden Het Gilde van Werkgebouwen aan het IJ op en lanceerden zij het alternatieve stadsontwikkelingsmodel 'De Stad als Casco' dat uitgaat van stadsontwikkeling door de gebruikers en bewoners zelf⁴.

Het Gilde heeft echter niet kunnen verhinderen dat de eens zo bloeiende subcultuur klap op klap kreeg uitgedeeld. Een groot aantal spraakmakende panden zoals de Graansilo, Vrieshuis Amerika, Pakhuis Argentinië, Kalenderpanden werd ontruimd. Pas toen de subcultuur vrijwel geheel de stad was uitgejaagd, erkende het stadsbestuur onder druk van het Gilde dat subcultuur een plaats verdient in Amsterdam.

VAN VRIJPLAATS NAAR BROEDPLAATS

Eind 1999 besloot de gemeenteraad tot de opzet van een zogenaamd broedplaatsenbeleid. Doel van dat beleid werd het behouden van de bestaande vrijplaatsen en het creëren van nieuwe.

Bureau Broedplaatsen Amsterdam (BBA) en de Commissie Ateliers en (Woon)werkpanden Amsterdam (CAWA) zagen het licht. "We hebben het broedplaatsenbeleid dus te danken aan de kraakbeweging" concludeerde Jaap Schoufour, directeur van BBA..

Bij het vaststellen van het broedplaatsenbeleid en de subsidievoorwaarden werd de wijdse term 'vrijplaatsen' teruggebracht tot het begrip 'broedplaats' voor met name kunst – en cultuurondersteunde bedrijvigheid.

Het lag voor de hand dat de gemeente zou proberen om via formeel beleid zich de vrijplaatsen toe te eigenen. In 2000 schreef de gemeente: "Wat is een broedplaats? Een informeel woon- en werkverband van (cultuur-)producenten, ambachtelijke producenten, dienstverleners en technici. Door de levensstijl, productiewijze en visie die ten grondslag ligt aan een broedplaats, vormen de panden een belangrijke 'statement' als culturele vrijplaats binnen de bestaande stad"⁵.

Er zal echter altijd spanning blijven bestaan tussen de noties 'vrijplaats' en 'beleid'. Eeuwen geleden verwees het woord 'vrijplaats' immers al naar een plek waar men vrij was van vervolging door de staat of de kerk. Tegenwoordig zijn vrijplaatsen "ontmoetingsplekken geworden voor gelijkgestemden in al hun diversiteit, plekken waar eigen sociale normen ontstaan en waar gebracht en gehaald wordt. De zorg voor de interne cohesie is groter dan de behoefte om aan externe verwachtingen te voldoen. De buitenwereld wordt tijdelijk tussen haakjes gezet. Daardoor zijn vrijplaatsen plekken om letterlijk vrij te denken en om vrij in gesprek met elkaar te gaan"⁶.

Dat de gemeente ervoor koos om de term 'vrijplaatsen' te vervangen door 'broedplaatsen' is niet onopgemerkt gebleven: "Het schijnt hier om een levensgroot verschil te gaan. Een broedplaats is een door de gemeente in bedwang gehouden broedmachine van kunstenaars en andere bohemiens, gevormd ter bevordering van de toekomstige stedelijke economie. Een vrijplaats daarentegen is een door links-radicalen creatievelingen goedkoop verworven locatie in het hartje van de stad waar ze alles doen wat God (de gemeente) verboden heeft"⁷. Zie voor enkele aanvullende definities van de vrijplaats de bijlage.

3 Conclusies

De neiging tot reguleren en zich toe-eigenen van wilde initiatieven enerzijds, en de autonomie van de vrijplaats anderzijds, dat lijkt een paradox. Maar in plaats van te hameren op die schijnbare tegenstelling is het wellicht zinvoller om te kijken naar de wel degelijk aanwezige gelijkgestemdheid bij de gemeente en de vrijplaatsdoelgroep. Uit de voor dit advies gevoerde gesprekken blijkt dat beide partijen de vrijplaatsgedachte een warm hart toedragen.

De vraag van De Baarsjes, nu Stadsdeel West, naar een vrijplaats voor jonge experimentele kunstenaars geeft echter wel al een inperking. Het lijkt alleen bedoeld voor kunstenaars. Deze nauwe definitie wordt ook door Bureau Broedplaats Amsterdam (BBA) gehanteerd. Hierdoor is de oorspronkelijke doelstelling om vrijplaatsen voor de stad te behouden gaandeweg verlaten en meer in de richting van creatieve industrie opgegaan. Waar vrijplaatsen vooral van onderop ontstaan, is de werkwijze van BBA vooral aanbodgericht.

Maar belangrijker is dat iedereen het belang van de vrijplaatsen erkent; zij worden beschouwd als humuslaag voor het culturele klimaat, trekken kunstenaars, creatieve bedrijven, investeerders en nieuwe bewoners aan en zijn het visitekaartje voor het buitenland. Daarnaast hebben vrijplaatsen een maatschappelijke betekenis. En het hebben van een levendige, ondernemende en creatieve stad is in alle coalitieakkoorden één van de speerpunten.

De vrijplaats in de ogen van de mogelijke initiatiefnemers en gebruikers:

- Initiatief van onderaf: ontstaan vanuit behoefte en noodzaak.
- Verbinding met buurt en stad (om de vrijplaats te borgen wordt bijna altijd aansluiting gezocht met de buurt).
- Vrije ruimte, experiment.
- Platte organisatiestructuur: zelfbeheer en eigen verantwoordelijkheid.
- Uitnodigend voor andere makers en instellingen.
- Laagdrempelig, openbaar en publieksgericht, netwerkfunctie.
- Niet commercieel.
- Vermenging van kunst, cultuur en sociaal-maatschappelijke voorzieningen.
- Zowel individuele als collectieve ruimtes.
- Combinatie van wonen en werken.
- Kruisbestuiving en samenwerking zorgen voor werk en inkomen.

De vrijplaats in de ogen van het stadsdeel:

- Voorziet in behoefte aan voorzieningen.
- Goed voor het culturele imago van de stad.
- Schept werkgelegenheid.
- Bevordert cohesie in de buurt.
- Vergroot de betrokkenheid van burgers bij elkaar en bij de buurt.

Dit ideaalbeeld wordt uiteraard aangevuld met eisen omtrent veiligheid en hygiëne. Dit moet voor iedereen duidelijk zijn dat dit een niet-onderhandelbaar punt is voor de gemeente.

4 Aanbevelingen

Listen to the music! Succesvolle vrijplaatsen ontstaan van onderaf. Weet wat de behoefte is.

Bezint eer gij begint! Het stadsdeel moet zich afvragen wat zij echt wil en daarvoor de consequenties willen dragen. Wil het stadsdeel werkelijk een vrijplaats? Of een plek voor jonge experimentele kunstenaars? Consequenties: Loslaten of voorzieningen treffen.

Faciliteer! Werk samen met de doelgroep en ervaringsdeskundigen, en stel gezamenlijk ambities en doelstellingen op om invulling te geven aan de wens om vrijplaatsen te faciliteren.

Sta open! Een transparante, uitnodigende en nieuwsgierige houding, een inhoudelijke aanpak met ruimte voor tijd en proces zijn garanties voor inspirerende en succesvolle samenwerking en wederzijds begrip.

Zie je eigen voordeel! Het is goed om af en toe aan tafel te zitten met de creatieve voorhoede uit de stad.

HOE DAAR INVULLING AAN TE GEVEN:

- Loslaten protocol broedplaatsen.
- Vertrouwend op de filosofie van 'De stad als Casco' beheer, doorstroming, invulling van de vrijplaats geheel overdragen aan de groep.
- Stadsdeel uitsluitend periodiek evaluerende rol.
- Stadsdeelbeleid voor vrijplaatsen en minder regels: beleidsdoelen geven makkelijker toegang tot overheidssteun, minder regels, minder kosten.
- Matchmaking: opzetten meldpunt (vergelijk huidige kraakspreekuur) of informatieloket ergens in de wijk.
- Inzet matchmakers/cultuurverkenner die initiatieven aan locatie en stadsdeel koppelt.
- Communicatie: open en transparant, datingsite voor vrijplaatsen maar ook andere initiatieven.
- 'Ambtenarenloods' of Accountmanager Vrijplaatsen: regelgevingpalet en brandweermarges samenstellen om basisvoorwaarden veilig te stellen en per situatie kijken naar beleidsmatigheden en regelgeving⁸.
- Onderzoekslab 'Vrijplaatsexperimenten in de Tussentijd' (zie voor inspiratie verderop) met als doel experimenteerzones aan te wijzen. Samenwerking met Het Gilde van Werkgebouwen aan het IJ, De Vrije Ruimte, Atelier Rijksbouwmeester, Rietveld Landscape, SEV en de vrijplaatsen zelf.
- Een gebouw in Amsterdam West - bijvoorbeeld het GAK-gebouw - vrijmaken voor vrijplaatsexperiment en deze koppelen aan het cultureel experiment in de Transvaalbuurt in Den Haag (zie voor inspiratie verderop).
- Maak een realistische inschatting van de behoefte aan het aantal vierkante meters.
- Spreek met de gebruikers af dat op basis van de periodieke evaluatie het aantal vierkante meters uit te breiden is.

Inspiratie

EXPERIMENTEN IN DE TUSSENTIJD⁹

De laatste jaren is er een toename van initiatieven die zijn gericht op de periode tussen sloop en uitvoer van grootschalige projecten. Deze tussentijd fungeert als experimenteel kader om de mogelijkheden van een gebouw of een gebied te verkennen. De tussentijd kan gebruikt worden als periode waarin nieuwe samenwerkingverbanden gesmeed worden, zowel binnen als buiten de wijk, tussen individuen, professionals, organisaties, instellingen, overheden etc. (...) De tussentijd wordt gebruikt om potenties van de locatie op sociaal, fysiek en cultureel vlak te verkennen, zodat deze meegenomen kunnen worden in de uiteindelijke planvorming. Hierdoor zal een gevarieerder, specifiekere en lokaal gewortelde plan ontstaan voor de toekomst. Hierbij is sprake van een flexibel planproces. Niet het eindbeeld staat centraal, maar dit eindbeeld wordt gevormd door de weg ernaar toe. Dit betekent dat o.a. regelgeving en vergunningsprocedures straks behoorlijk in de weg kunnen gaan zitten. Deze zijn namelijk bedacht voor een meer «stabiele» tijd dan de tussentijd, en kunnen tussentijdse initiatieven dan ook behoorlijk in de weg zitten.

GRONDWET VOOR DE TUSSENTIJD

Kunstenaars, ontwerpers en bewoners zien de belangstelling groeien voor wat zij realiseren op de tussentijdplekken. Gretig wordt door ontwikkelaars en stadsbesturen gebruik gemaakt van het potentieel van de tussentijdplekken om veranderingen in een wijk of stadsdeel te forceren. Het denken over een Grondwet voor de Tussentijd past in de huidige ontwikkelingen waarin tussentijdgebieden zelf onderwerp van studie worden. De gedachte een grondwet te creëren voor deze tussentijdgebieden prikkelt om meerdere redenen. Ten eerste is het een oefening waarin de status en functie van de Tussentijd kritisch wordt bekeken, ten tweede voorziet de oefening in een wens de wildgroei van reglementen te ordenen teneinde interventies in de Tussentijd eenvoudiger te realiseren¹⁰.

SEV

De Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV-Realisatie) is geïnteresseerd om met ideeën uit het Laboratorium voor de Tussentijd op een concrete plek te experimenteren. Zo kan onderzocht worden hoe het wijzigen van een aantal regels of procedures de stedelijke transformatie op een positieve manier kan beïnvloeden. Interessant is dat conclusies van experimenteelocaties door SEV altijd weer worden teruggekoppeld aan het Rijk.

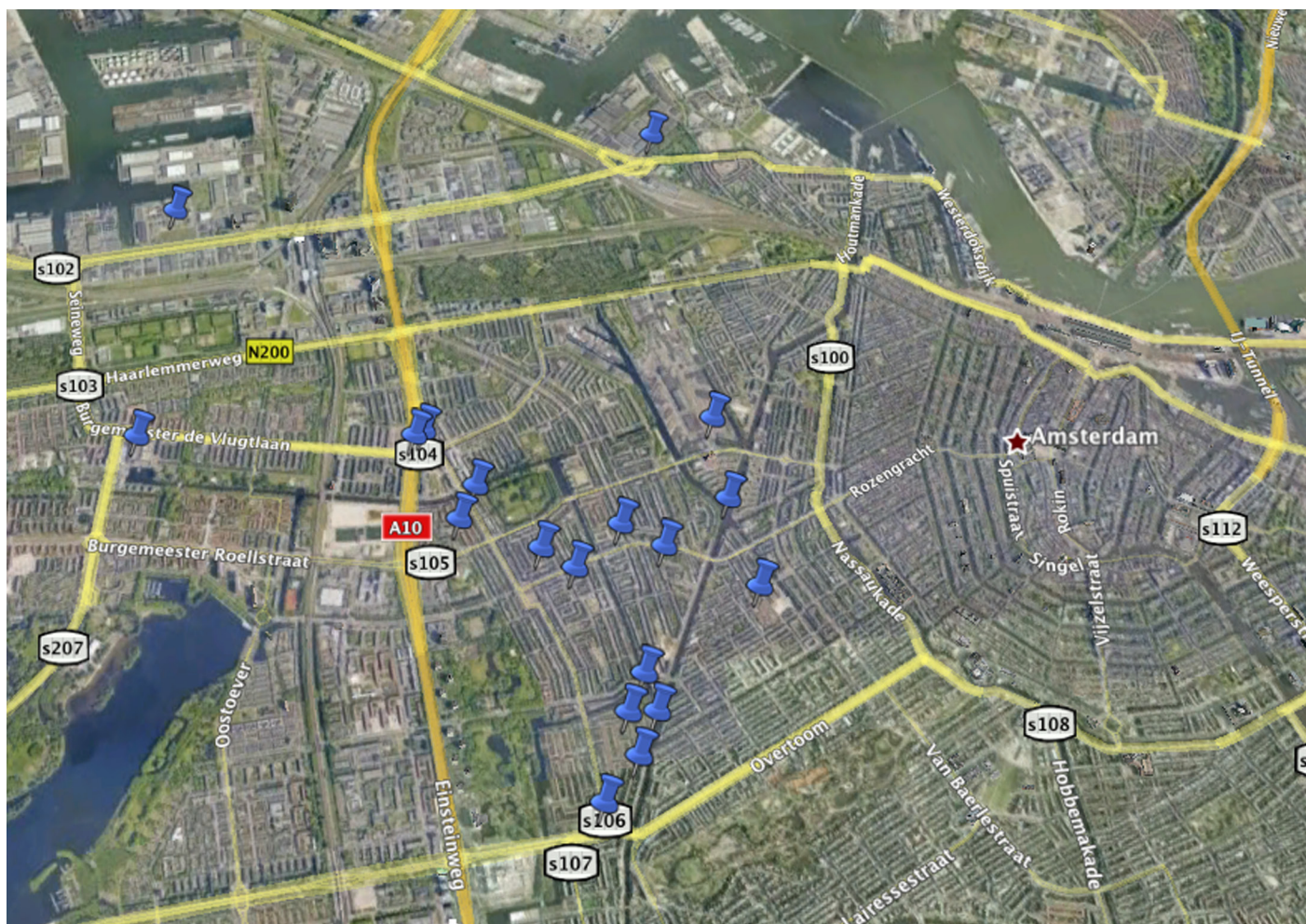
CULTUREEL EXPERIMENT TRANSVAAL

Mobiel projectbureau OpTrek/Hotel Transvaal en Studio Iris Schutten presenteren in juni 2010 hun plannen voor een twee jaar durend cultureel experiment in Den Haag waarbij de transformatie van een gebouw aan de Scheepersstraat in de Transvaalbuurt onderwerp van culturele studie is. Het experiment heeft als doel om in de loop van twee jaar tot een realistisch en lokaal gedragen plan en culturele invulling voor het gebouw/de gebouwen te komen, die daarna een permanente status kunnen krijgen.

Tijdens het experiment wordt het tijdelijk gebruik van de gebouwen ingezet voor haar eigen ontwikkeling. Anders dan de gangbare ontwikkeling waarbij vooraf een programma van eisen bekend is en voor de ingebruikname een compleet ontwerp wordt gemaakt is het komen tot een invulling en bouwkundig plan het culturele experiment waarin vanuit de kunst en architectuur elementen als open source, flexibele planvorming, duurzaamheid, ontwikkelend beheer en de lokale culturele identiteit centraal staan.

Geschiedenis locaties

1. Bedrijfspanen kledinggroothandel aan Baarsjesweg tussen 224-239
2. Voormalige stadsdeelkantoor aan de Baarsjesweg 224
3. Jongeren centrum Highschool aan de Crynssenstraat
4. GAK gebouw aan het Bos en Lommerplantsoen 1
5. De Hallen aan het Bellamyplein
6. Dichtgetimmerde sauna aan Nepveustraat, schuin tegenover coffeeshop De Boere Jongens aan de Baarsjesweg 239
7. Chassékerk aan de Chasséstraat 64
8. Schoolgebouw De Wissel, Vespuccistraat
9. Voormalige Mercatorschool, Jan Majienstraat 11-17
10. Surinameplein
11. Leegstaande winkels in de Jan Evertsenstraat
12. Gekraakte moskee over de Ring 10 aan de Bos en Lommerplein 284
13. Plein 40-45 in voormalig stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer
14. Boten in kanaal en grachten
15. Leegstaande garages, bijvoorbeeld in Filips van Almondestraat
16. Robert Scottbuurt: (kerk)gebouwen, pleinen, woningen, tuinen
17. Food Center Amsterdam aan de Jan van Galenstraat
18. Bedrijfspanen en loodsen in het Westelijk Havengebied
19. Houthavens

Bijlagen

Bijlage 1: Definities

Camp, Peter. De Broedfactor. Oktober 2009:

Broedplaatsen zijn ideale plaatsen om met elkaar over keuzes te praten, over waarden waarop je die keuzes baseert. Soms ontstaan dergelijke broedplaatsen spontaan en 'van onderop': vrijplaatsen, collectieven, festivals en hubs zijn hier voorbeelden van. Steeds vaker worden broedplaatsen ook 'van bovenaf' gestart, door gemeentes, bedrijfsleven, scholen en universiteiten. In het kader van 'citymarketing' worden oude fabriekspanden en havengebouwen omgetoverd tot creatieve bedrijfsruimten.

Haffmans, J., Basten, F., Alsema, L., Wijnstra, F., Vrijplaats. 1 november 2004:

In de historische betekenis zijn vrijplaatsen plekken waar men vrij was van gerechtelijke vervolging. In de huidige betekenis staan ze steeds meer voor vrijwaring van vooral sociale conformeringsdruk. Vrijplaatsen zijn ontmoetingsplekken geworden voor gelijkgestemden in al hun diversiteit, plekken waar eigen sociale normen ontstaan en waar gebracht en gehaald wordt. De zorg voor de interne cohesie is groter dan de behoefte om aan externe verwachtingen te voldoen. De buitenwereld wordt tijdelijk tussen haakjes gezet. Daardoor zijn vrijplaatsen plekken om letterlijk vrij te denken en om vrij in gesprek met elkaar te gaan.

Breek, P. de Graad, F. Laat 1000 vrijplaatsen bloeien. Onderzoek naar vrijplaatsen in Amsterdam. Amsterdam, De Vrije Ruimte 2002:

p.10: Vrijplaatsen bieden ruimte aan mensen die hun meest directe omgeving naar eigen inzicht willen inrichten met de middelen die hen ter beschikking staan. Van belang achten zij, dat het voor kleinschalige, startende, experimentele en marginale initiatieven mogelijk is zich te ontwikkelen en dat mensen hiervan kennis kunnen nemen en hieraan kunnen bijdragen.

Van belang is bovendien dat mensen zich er vrij voelen, verrast kunnen worden en het gevoel hebben dat ze in een stad wonen die allerlei onverwachte mogelijkheden biedt. Als laatste zijn vrijplaatsen ook een uitdrukking van maatschappelijk verzet en bieden ruimte aan ontwikkelingen van alternatieven. Dat is wat vrijplaatsen boden en te bieden hebben. Met andere woorden: plaatsen waar nu juist niet de 'de vrije markt' een rol speelt.

Sargetini, Martijn. Inspiratie op locatie. Een planologisch onderzoek naar culturele broedplaatsen in Amsterdam en Berlijn. [doctoraalscriptie Planologie] Universiteit van Amsterdam, 2002:

p. 9: Het begrip 'broedplaats' kan voorts worden opgedeeld in drie categorieën;

De 'economische broedplaats': bijvoorbeeld het bedrijfsverzamelgebouw voor startende ondernemers.

De 'culturele broedplaats': (woon)werkruimte voor kunstenaars & culturele ondernemers, gericht op synergie en innovatie.

De 'vrijplaats': gekraakt pand met behalve de woonfunctie ook diverse culturele functies. Ongehinderd door regelgeving van buitenaf worden hier naar eigen inzicht initiatieven en alternatieven ontwikkeld.

Coupré, Sanne. Is een broedplaats wel een vrijplaats? Een onderzoek naar tegencultuur in Amsterdam. [Doctoraalscriptie Sociologie]. Universiteit van Amsterdam, 2002:

p. 31-32: Veel kraakpanden in Amsterdam kregen meer dan alleen een woonbestemming voor haar gebruikers. De panden werden in afwezigheid van externe regelgeving vrij ingevuld en daarbij ging het om een combinatie van wonen en werken. Er wordt vaak gewoond in groepsverband, waarbij voorzieningen worden gedeeld, en de panden bieden ruimte aan allerlei vormen van werk.

Sanders, Wies en Boelens, Luuk. Freezoning. Urban Unlimited Rotterdam 2001:

Door velen worden freezones dan ook angstaanjagend, gevaarlijk of op zijn minst onbehaaglijk gevonden. Niettemin raakt men er wel voortdurend door gefascineerd. Per slot van rekening representeren freezones immers dingen die voor de stad uiterst waardevol worden geacht: vernieuwing, levendigheid, verrassing, creativiteit, revolutie en romantiek.

Agora. Tijdschrift voor sociaal-ruimtelijke vraagstukken. Vrijplaatsen. Jaargang 17, nummer 5, 2001:

p. 2: Broedplaatsen of vrijplaatsen. Het schijnt hier om een levensgroot verschil te gaan. Een broedplaats is een door de gemeente in bedwang gehouden broedmachine van kunstenaars en andere bohemiens, gevormd ter bevordering van de toekomstige stedelijke economie. Een vrijplaats daarentegen is een door links-radicalen creatievelingen goedkoop verworven locatie in het hartje van de stad waar ze alles doen wat God (de gemeente) verboden heeft.

p. 9: Hoogendoorn, Jurgen: 'Culturele broedplaatsen in Amsterdam marginaliseren': Gekraakte gebouwen zijn onlosmakelijk onderdeel van het functioneren van de stad Amsterdam. Deze (soms gelegaliseerde) kraakbanden geven ruimte en tijd aan collectieven die te karakteriseren zijn met de volgende termen: zelfbeschikking, experimenteermogelijkheden, mogelijkheden om te mislukken en opnieuw te beginnen, synergie en samenwerking, onderlinge kruisbestuiving, zelf initiatief en verantwoordelijkheid nemen, een grote mate van vrijheid, geen druk van buitenaf.

Projectmanagementbureau Amsterdam in opdracht van de Stedelijke Woningdienst Amsterdam. Plan van Aanpak Broedplaats. Amsterdam, 21 juni 2000:

p. 21: Wat is een broedplaats? Een informeel woon en werkverband van (cultuur)producenten, ambachtelijke producenten, dienstverleners en technici. Door de levensstijl, productiewijze en visie die ten grondslag ligt aan een broedplaats, vormen de panden een belangrijke 'statement' als culturele vrijplaats binnen de bestaande stad.

B2 Bijlage 2: Voorbeelden

Met het opkomen van de kraakbeweging zijn in Amsterdam vele vrijplaatsen ontstaan. Vele hiervan zijn ondertussen verdwenen, anderen bestaan na vele jaren nog en nog steeds komen er vrijplaatsen bij. Deze vrijplaatsen verschillen onderling sterk; niet alleen wat betreft het ontstaan, maar vaak ook wat betreft de organisatievorm, de maatschappelijke betekenis en de handhaving van regels.

FNV Kunst, Informatie en Media (FNV KIEM), Het Gilde van Werkgebouwen, De Vrije Ruimte en Bureau Broedplaatsen inventariseerden in de afgelopen decennia ongeveer honderd¹¹ vrijplaatsen en broedplaatsen in Amsterdam. Hieronder worden enkele vrijplaatsen beschreven die als inspiratie of voorbeeld kunnen dienen voor een vrijplaats in De Baarsjes. In de beschrijving wordt onder andere aandacht besteed aan het ontstaan, doelstellingen, organisatievorm, eventuele samenwerking met externe partijen en omgang met (externe) regelgeving.

VRIESHUIS AMERIKA

Vrieshuis Amerika, het meest indrukwekkende gebouw aan de Oostelijke Handelskade, wordt gezien als de bron van alle vrijplaatsinitiatieven die na de ontruiming van dit beroemde kraakpand zijn geboren. Het gebouw met een oppervlakte van zo'n 15.000 m² werd in augustus 1994 gekraakt door een relatief kleine groep van twaalf personen. Ruimten in het gebouw werden met opzet leeg gehouden en op projectbasis verhuurd. Een aantal ruimten kreeg wel een vaste inrichting, waaronder het zeer bekende 3rd Floor Skatepark, de Palletclub en een klein clubrestaurant op de begane grond. Bij deze ruimten was echter ook geen sprake van privatisering van ruimten. Vrieshuis Amerika werd bekend als cultuurtempel, ook bij mensen die verder geen enkele affiniteit met de kraakbeweging hadden. Het was voor velen een grote inspiratiebron om vrijplaatsen te behouden en blijven creëren. Waar moesten kunstenaars, cultuurmakers en wildebrassen van de stad anders hun ei kwijt?

Het aantal evenementen en activiteiten dat plaatsvond in het gebouw groeide snel. De organisatie was daarom als snel niet meer alleen in handen van de groep die het gebouw heeft gekraakt. In de vorm van een vereniging werd het beheer geregeld en het opknapwerk gecoördineerd. In een pamflet dat de vereniging

uitgaf om 'tientjesleden' te werven, was het volgende te lezen: "De vereniging doet het niet alléén; ze zijn er eigenlijk om mogelijkheden te scheppen voor anderen. (...) Dat wij een belangrijk podium zijn voor cultuurminnend Amsterdam, blijkt uit de overweldigende belangstelling van mensen uit de meest uiteenlopende vakgebieden om bij ons hun ding te doen".

Begin 1997 werd bekend dat Vrieshuis Amerika naar aanleiding van het (nieuw)bouwplan voor de IJ-oeveren toch werd gesloopt. De Amsterdamse gemeenteraad besloot in februari van dat jaar dat het beeldbepalende pand plaats moest maken voor nieuwbouw van woningen. Het kunstenaarsdomicilie aan de Oostelijke Handelskade zou, ondanks pleidooien voor uitstel van de beslissing van o.a. GroenLinks, D66, CDA en de SP, tegen de grond gaan¹².

In 2001 is in de Volkskrant het volgende te lezen: "Amsterdam heeft een trauma overgehouden aan de ontruiming van een reeks pakhuizen en silo's in de haven, die de subcultuur de stad uitjoeg." In dat jaar moest de volle omvang van het trauma bezorgd door de ontruiming van onder andere Vrieshuis Amerika nog blijken. "Er werd in die kolossale oude handelspanden geskate, brood gebakken, theater gemaakt, onderhandeld met ambtenaren, gewebcast, onderdak geboden aan Italiaanse backpackers, gedanst zonder horecavergunning – en toen kwam de politie. Niemand is trots op de afloop, behalve misschien de eigenaars van de nieuwe appartementen die nu vanuit de Silo genieten van hun ruime uitzicht over het IJ"¹³.

Nu meer dan tien jaar later geldt Vrieshuis Amerika nog steeds als één van de grootste en beroemdste kraakpanden ooit. Alle kunsten en creatieve disciplines werden en konden worden vertegenwoordigd in Vrieshuis Amerika.

BINNENPRET

In februari 1984 werd de paardentramremise met stallen aan de Amstelveenseweg te Amsterdam gekraakt. Dit was onderdeel van de door de Amsterdamse kraakbeweging uitgeroepen 'Dag van de Onrust'. De Dag van de Onrust was een protest tegen de op handen zijnde ontruiming van het gekraakte complex Wijers, aan de Nieuwezijds Voorburgwal. Het complex aan de Amstelveenseweg bood in de begintijd onder andere ruimte aan initiatieven als sauna

Fenomeen, een Marokkaans jongerencentrum, een fietsenwerkplaats, concertzaal OCCII, een informatiecentrum, ateliers en woningen¹⁴.

In 1989 begon de gemeente Amsterdam met de actie 'Schoon Schip, waarbij alle in gemeentebezit zijnde kraakpanden werden aangeschreven. De Binnenpret zou als laatste aan de beurt komen en na jarenlange onderhandelingen werd een oplossing bereikt in de vorm van een erfpachtconstructie. De gebruikers van Binnenpret zijn eigenaar van het pand, maar niet van de onderliggende grond. Deze wordt voor langere tijd door de gemeente verhuurd¹⁵. Hiermee stegen de prijzen echter wel.

In het complex wordt wonen, werken en publieke ruimtes gecombineerd. De locatie van het complex is hiervoor uitermate geschikt; rondom een binnenplaats zijn verschillende ruimten verspreid. Het complex herbergt voor een deel nog steeds dezelfde initiatieven als in de jaren '80, al zijn sommige van deze uitgegroeid tot goedlopende, kleinschalige, niet-commerciële bedrijven. Veel aandacht is van meet af aan uitgegaan naar de buurt, zo zijn er gaandeweg initiatieven bijgekomen die speciaal gericht zijn op de jeugd. Vanaf het begin af aan is ook gestreefd naar een zo horizontaal mogelijke organisatiestructuur. De onderlinge verhoudingen tussen de verschillende initiatieven verliepen echter niet altijd soepel. Zo werden lange conflicten uitgevochten over de verdeling van de vierkante meters, waarbij sommigen teleurgesteld vertrokken en anderen hun plaats innamen¹⁶.

De Binnenpret is gehuisvest in een monumentaal pand. Meerdere gevels en de overige monumentale gedeelten van het gebouw zijn inmiddels toe aan renovatie. De beheerder van het complex, vereniging de Binnenpret, is de laatste jaren daarom hard op zoek naar een manier om dit te kunnen bekostigen. De bedoeling is om onder andere de gevel in hun oude luister te herstellen. De eigen middelen van de vereniging zijn hierbij ontoereikend. Momenteel liggen er toezeggingen van een aantal instellingen (waaronder de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten) voor financiële steun, dat is echter nog niet voldoende om de restauratie te bekostigen.

De Binnenpret is eigenaar van het pand en moet het daarmee voldoen aan verplichtingen en voorwaarden, waaronder regelgeving met

betrekking tot bouwbesluit, (brand)veiligheid en exploitatievergunningen. Bij de Binnenpret moet bij een publieke activiteit een bedrijfsleider aanwezig zijn, net als iemand met een Verklaring Sociale Hygiëne (SVH).

Voor een op handen zijnde verbouwing en renovatie van heeft De Binnenpret een subsidie aangevraagd bij Bureau Broedplaatsen. De onderhandelingen zijn echter stukgelopen omdat de leden van de Binnenpret niet akkoord gingen met de voorwaarden rondom de verlening van de subsidie. Een belangrijke criteria van Bureau Broedplaatsen is dat huurders om de vijf jaar getoetst worden door de Commissie Atelierwoningen Amsterdam (CAWA). Alle leden moeten aantonen wat hun activiteiten zijn en hoe ze zich profileren als kunstenaar. Ook inkomens worden getoetst: een huurder mag niet meer verdienen dan 37.000 euro per jaar. De subsidie wordt verstrekt per kunstenaar en per vierkante meters. Als een pand voor 100% subsidie aanvraagt, betekent dit dat de aanvrager Bureau Broedplaatsen de macht geeft om een oog in het zeil te houden. Meer dan de helft van de leden van de Binnenpret gingen niet akkoord met deze voorwaarden.

OT301

Op 14 november 1999 kraakte de vereniging Eerste Hulp Bij Kunst (E.H.B.K.) de voormalige filmacademie aan de Overtoom 301¹⁷ in Amsterdam Oud-West. E.H.B.K. is opgericht met als doel betaalbare woon- en werkruimte in een laagdrempelig platform voor creatievelingen te realiseren in Amsterdam. Volgens het Amsterdams Fonds voor de Kunsten is OT301: "aanjager, een 'buitenboordmotortje' die nieuwe culturele impulsen vanuit diverse disciplines stimuleert en fungeert als bruggenbouwer tussen (internationale) kunstenaars en Amsterdamse bezoekers"¹⁸.

Het gebouw aan de Overtoom wordt beheerd door de vereniging, dat bestaat uit circa 25 leden. De vereniging faciliteert niet alleen haar leden werk en woonruimte, maar ook externen kunnen voor een betaalbare prijs de publieke ruimtes gebruiken voor producties, events of onderzoek. OT301 bestaat voor 70% uit openbare ruimtes. Hier bevinden zich een galerie, een kantine/restaurant, twee grote studio's voor programmering en/of evenementen, een drukkerij, een dans/repetitieruimte, een bioscoop én een geluidsstudio. De overige 30% is gevuld met ateliers en (woon)werkruimtes.

In 2001 is het pand met de gebruikers door de Filmacademie, de toenmalige eigenaar, overgedragen en verkocht aan stadsdeel Oud-West. In 2002 en 2003 is het pand vervolgens met behulp van broedplaatssubsidie verbouwd. Eind 2005 heeft het stadsdeel het pand in erfpacht aangeboden aan E.H.B.K., huurder van OT301. In juli 2006 heeft E.H.B.K. met een lening van de Triodos bank het pand in erfpacht verworven voor 50 jaar.

E.H.B.K. is nu eigenaar van het gebouw en verhuurt ruimten aan haar leden en externen. Omdat de vereniging eigenaar is van het gebouw is zij hoofdaansprakelijk. Regelgeving met betrekking tot onder andere (brand)veiligheid en exploitatievergunningen moeten worden nageleefd. Omdat OT301 publieke activiteiten organiseert, moeten benodigde vergunningen wat betreft de exploitatie in bezit zijn. Daarnaast moet bij publieke activiteiten altijd bewaakt worden door een bedrijfsleider en moet er altijd iemand aanwezig zijn met S.V.H.-papieren.

De publieke functie van het gebouw noodzaakt de E.H.B.K. aanvullende investeringen te doen in het gebouw. Uit een bouwkundige analyse is namelijk gebleken dat diverse noodzakelijke casco-ingrepen in 2002 en 2003 niet of onvoldoende door het stadsdeel zijn uitgevoerd. In samenwerking met een eigen architect en Bureau Broedplaatsen is een tweede verbouwingsplan uitgewerkt om het gebouw geschikt te maken voor gebruik op lange termijn. Op basis van dit plan heeft de vereniging een subsidieaanvraag ingediend bij Bureau Broedplaatsen. Daarmee moet OT301 ook voldoen aan de CAWA-norm. Huurdersvereniging E.H.B.K. is hierover in beraad.

PICKUP

Verhoudingsgewijs zijn er in de stad Amsterdam veel meer broedplaatsplekken beschikbaar voor beeldende kunstenaars dan voor dansers, muzikanten of acteurs. De randvoorwaarden die gelden voor de podiumkunsten zijn veelal anders. Er is dan ook een groot tekort aan oefenruimte voor podiumkunstenaars. Dat is deel van de ontstaansgeschiedenis van Theaterplatform PickUp.

Theaterplatform PickUp is in 2001 ontstaan in een gekraakt pand aan de Kloveniersburgwal in de Amsterdamse binnenstad. Sinds najaar 2005 huist PickUp op de voormalige NDSM-werf in Amsterdam-Noord. De NDSM-werf is de grootste broedplaats van Europa, gerealiseerd met subsidie van VROM, Bureau Broedplaatsen van de gemeente Amsterdam en eigen investeringen van de huurders. PickUp voldoet aan de broedplaatscriteria van de gemeente Amsterdam, waarbij ondermeer eisen worden gesteld aan maximale inkomsten, creatieve ambitie en sociale bijdrage aan de broedplaats. Samen met zo'n honderd andere kunstenaars en creatieve ondernemers heeft PickUp op de NDSM-werf haar eigen ruimtes gerealiseerd in een van de oorspronkelijke sloopshallen. PickUp gelooft dat deze inspirerende omgeving bijdraagt aan haar creatieve en sociale ambities.

Theaterplatform PickUp biedt theatermakers de mogelijkheid te repeteren en voorstellingen te ontwikkelen in een van haar voorstellingsruimtes. Zij stelt jonge podiumkunstenaars in staat hier alle vaktechnische aspecten van een voorstelling, zoals licht en geluid, te leren beheersen. Om (commerciële) exploitatietechnische redenen kunnen andere podia deze faciliteit meestal niet bieden terwijl ze voor jonge artiesten essentieel is om hun praktische vaardigheden te ontwikkelen. Tevens is PickUp door haar netwerkfunctie vaak in staat nieuwe contacten tot stand te brengen en initiatieven te genereren.

Theaterwerkplaats PickUp is een stichting en wordt geleid door een kleine team van medewerkers.

Bijlage 3: Niet-plaatsgebonden vrijplaatsen

KRAAKHELDER

Stichting Kraakhelder is in 2009 ontstaan en heeft twee panden gekraakt en in gebruik: NN17 en Sociëteit de Sauna. De stichting is voortgekomen uit mensen van onder andere muziek-, horeca- en kunstenaarscollectieven The Getaway, Kattenbank Collectief, Vaaghuyzen, Diep, Donkey Kong en LFTFLD.

Kraakhelder wil dat Amsterdam een aantrekkelijke, vooruitstrevende metropool blijft die subcultuur hoog in het vaandel heeft zijn. Kraakhelder probeert in het kader hiervan zoveel mogelijk leegstaande plekken in de stad een tijdelijke cultuurfunctie te geven, steeds met een ander thema. Op deze manier wil Kraakhelder een platform bieden aan beginnende, maar ook gerenommeerde kunstenaars en artiesten¹⁹.

Stichting Kraakhelder heeft een niet-commercieel karakter. De ruimtes en activiteiten worden voor een betaalbare en redelijke prijs geëxploiteerd. Het vermogen van de stichting wordt onder andere gevormd door inkomsten uit het organiseren van activiteiten, schenkingen, subsidies en donaties. De stichting heeft zeven leden, die verantwoordelijk zijn voor alles wat Kraakhelder initieert. Kraakhelder kraakt leegstaande panden en zoekt zelf contact met de eigenaar, waar een tijdelijke overeenkomst mee wordt getekend. Kraakhelder betaalt geen huur, wel gas en licht. Naar eigen inzicht wordt gekeken of ruimtes veilig zijn, hiervoor wordt geen contact opgenomen met de brandweer. De regels en eisen die politie en brandweer stellen aan ruimtes zijn te streng en maken het vaak onmogelijk om activiteiten te laten doorgaan.

NN17

NN17 is de huidige naam van het voormalige café Vaaghuyzen aan de Nieuwe Nieuwstraat. In juni 2009 werd dit café gekraakt door Kraakhelder. In enkele weken is de ruimte geschikt gemaakt voor kunst en cultuur. Er bevinden zich drie expositieruimtes: de Rosbiefkamer, de Lingerkamer en de Kostaskamer. NN17 is de eerste projectplek van Kraakhelder.

SOCIËTEIT DE SAUNA

In oktober 2009 werd de voormalige sauna Thermos aan de Kerkstraat gekraakt. Het pand heeft drie verdiepingen en 70 darkrooms. Het is de bedoeling dat Sociëteit de Sauna een lacune in de kunstscène van Amsterdam opvult: "We gaan hier theater, muziek en beeldende kunst programmeren. Er zijn tegenwoordig nog maar weinig kunstenaarsvrijplaatsen in Amsterdam, zeker binnen de grachtengordel (...)". In zowel NN17 als de sociëteit aan de Kerkstraat ligt de focus expliciet op het maken van publieke ruimtes en wordt er niet gewoond.

SCHIJNHEILIG

Schijnheilig ontstond in oktober 2004 aan de Heiligeweg in Amsterdam. Die dag betrokken enkele studenten, scholieren en andere jongeren het pand om er te wonen en te werken, maar bovenal om een galerie te beginnen. Schijnheilig is ondertussen een rondzwerfend jong collectief van kunstenaars en studenten, dat zich inzet om ongebruikte ruimtes te betrekken en om te toveren tot creatieve, vrij toegankelijk en non-commerciële ontmoetingsplaatsen waar onder andere beeldende kunst, muziek, theater, poëzie en lezingen samenkomen.

Momenteel heeft Schijnheilig haar intrek genomen in een voormalig schoolgebouw aan de Passeerdersgracht. Het voormalig leegstaande pand is nu voorzien van een podiumzaal, een expositieruimte en een debat/filmzaal. Schijnheilig stelt ruimte ter beschikking om artiesten de mogelijkheid te geven meer te doen dan het simpelweg vertonen van kunst. Hiermee wil Schijnheilig een open en wederzijds samenwerkingsverband aangaan²⁰.

In mei 2010 was op de website van Schijnheilig te lezen dat Schijnheilig werd bedreigd met ontruiming voor leegstand. De Officier van Justitie meldde vier maanden na de kraak van de school aan de Passeerdersgracht alsnog dat Schijnheilig zich schuldig zou hebben gemaakt aan lokaalvredebreuk met mogelijke ontruiming tot gevolg. Schijnheilig heeft een kort geding aangespannen tegen de Staat der Nederlanden. Daarin eisen ze een verbod op het inzetten van dwangmiddelen door de Officier van Justitie. Argument is hierbij dat de eigenaar geen plannen heeft en dat in het geval van een ontruiming de

ruimte leeg zal komen te staan²¹.

Op 20 mei 2010 werd echter bekend dat de rechtszaak niet door zou gaan en dat de ontruiming voorlopig van de baan zou zijn. De Officier van Justitie heeft, op advies van de landsadvocaat, de aanklacht van huisvredebreuk tegen de krakers van zowel De Hallen en Schijnheilig ingetrokken. De rechtszaak van vrijdag 21 mei is daarop ook niet doorgedaan²². In een persbericht is ook het volgende te lezen: “Zowel Schijnheilig als De Hallen zijn kraakprojecten die laten zien dat er in Amsterdam weinig steun is voor een kraakverbod: ze leveren kritiek op de leegstand, scheppen ruimte voor maatschappelijke en culturele initiatieven, en krijgen steun van de beurt en lokale politiek”²³.

MUSEUM VAN DE BOHÉMEN

Het Museum van de Bohémen noemt zichzelf een rondreizende vrijplaats. Op hun blog²⁴ staat - vrij vertaald uit het Engels - dat zij een collectief kunstproject zijn waarvoor iedereen is uitgenodigd. Zij bieden een platform aan voor creatieve expressie in een coöperatieve omgeving. Zij inspireren individuele groei door nieuwe connecties op te bouwen met als doel nieuwe culturele en artistieke ontwikkelingen te stimuleren en tot stand te brengen. Zij zijn het enige museum dat zoveel curatoren heeft als kunstenaar en kunstwerken. Zij veranderen vier keer per jaar van locatie en zoeken constante groei door individuen met uiteenlopende achtergronden en disciplines uit te nodigen om deel te nemen. Hun missie is om steeds te evolueren door nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan met nieuwe netwerken, culturen en creatieve communities in de hele wereld.

DE HALLEN

Begin 2010 hebben tientallen krakers meegeholpen om De Hallen aan het Bellamyplein in Oud-West in bezit te nemen, dat al jaren op een nieuwe bestemming wacht. In Het Parool was hierover het volgende te lezen: “Eind vorig jaar liepen de ambitieuze plannen om het complex in een uitgaanscentrum om te toveren, definitief stuk nadat de laatste investeerders, De Key en Burgfonds, hun handen ervan af hadden getrokken.”

Intussen staan volgens krakerswoordvoerder Job de gebouwen te verkrotten. De Hallen verkeerde begin 2010 in deplorabele staat; in de grote hal kletterde water uit een halve regenpijp, een deel van de grond was afgegraven, het verfwerk was afgebladderd en andere delen van het complex zijn verpest door graffiti-spuisers. De stadsdeelvoorzitter sluit sloop van een deel van De Hallen niet uit omdat die te slecht zijn.

Volgens Job zal het nog een tijd duren voordat een begin gemaakt kan worden met het uitvoeren van nieuwe plannen die nu door het stadsdeel in samenwerking met projectontwikkelaar Lingotto worden gemaakt. “Zolang kunnen wij het pand goed gebruiken en op een kleinschalige manier iets voor de buurt betekenen”. De krakers zijn van plan om in De Hallen te beginnen met een dagcafé, een atelier- en galerieruimte, een klein restaurant, een weggeefwinkel en een plek om film te vertonen²⁵.

Op 15 mei 2010 werd het bericht naar buiten gebracht dat de krakers De Hallen zouden moeten verlaten. Volgens justitie zijn de plannen van stadsdeel West met het complex concreet genoeg om een einde te maken aan de kraak. De krakers verzetten zich tegen dit oordeel in een kort geding²⁶. Nog geen week later werd bekend dat justitie voorlopig afziet van de ontruiming van De Hallen, net als van Galerie Schijnheilig. Volgens persofficier Otto van der Bijl is er twijfel ontstaan over de heringebruikname van De Hallen: “Het is niet duidelijk of er nu een reëel plan bestaat voor hergebruik. Daarom ontruimen we nu niet. Dat wil niet zeggen dat er geen sprake is van huisvredebreuk, want die is er wel.”. De krakers van De Hallen zijn opgelucht: “Fijn dat we ons weer kunnen bezighouden met het redden van dit rijksmonument in plaats van onzinnige procedures tegen de staat”²⁷.

B4 Bijlage 4: Regelgeving en criteria

Waar vrijplaatsinitiatieven en broedplaatsen tegen aanlopen is dat enerzijds gemeente of stadsdeel hiervoor graag plek wil bieden maar dat anderzijds vergunningsprocedures en handhaving dit flink in de weg staat. Voor verbouw, hergebruik, wijziging bestemmingsplan, publieksactiviteiten, toelatingscriteria, enzovoort, worden voor elk aparte procedures doorlopen. Dit kost geld, tijd en inspanning en voor startende initiatieven zijn deze trajecten demotiverend; om dit alles voor elkaar te krijgen is soms wel vijf jaar nodig.

De meest voorkomende procedures waar broedplaats- en vrijplaatsinitiatieven tegen aanlopen zijn:

BOUWVERGUNNING

Voor een verbouwing is een bouwvergunning nodig. Afhankelijk van de aard van de verbouwing is de behandeltermijn zes tot achttien weken, gevolgd door een periode van zes weken waar bewoners en betrokkenen bezwaar kunnen maken. Ook zijn er kosten (leges) aan verbonden.

EXPLOITATIEVERGUNNING

Een exploitatievergunning is nodig voor horeca en detailhandel. In veel gevallen is sprake van een cultuurondersteunende exploitatievergunning. Dit betekent dat alleen bier, wijn en frisdrank worden mogen verkocht bij een cultuurprogramma.

Vrijplaatsen organiseren doorgaans veel publieksactiviteiten. Als op de locatie geen bar of restaurant is toegestaan, kan gedacht worden aan de opzet van een verenigingskantine waar voor de leden gekookt mag worden. Alle bezoekers zijn dan lid.

GEBRUIKVERGUNNING

De gebruiksvergunning geeft voorschriften voor het beperken van de kans op brand, het beperken van de gevolgen van brand en het vluchten uit een gebouw bij brand. Deze voorschriften worden vertaald naar bouwkundige tekeningen en als voorwaarden in de vergunning opgenomen.

De voorschriften worden bepaald door de gemeente op advies van de brandweer. De verantwoordelijkheid voor het veilig gebruik van

een bouwwerk of inrichting ligt bij de gebruiker van het pand. Dit is dus ook degene die de gebruiksvergunning bij de gemeente moet aanvragen. De gebruiker is de persoon of de organisatie die een bepaald gebouw voor een bepaald doel gebruikt of exploiteert. De gebruiker kan dus de eigenaar zijn maar ook de huurder.

Een gebruiksvergunning is vereist in bouwwerken of inrichtingen waarin:

- Meer dan vijftig mensen tegelijk aanwezig zullen zijn (bijvoorbeeld cafés, dancings)
- Bedrijfsmatig brandgevaarlijke materialen worden opgeslagen
- Aan meer dan vier mensen bedrijfsmatig of in verband met verzorging nachtverblijf zal worden verschaft (hotel, bejaardentehuis)
- Overdag meer dan tien verstandelijk of lichamelijk gehandicapten verblijven
- Aan meer dan vier mensen bedrijfsmatig woonverblijf zal worden verschaft anders dan een huishouden per woning (bijvoorbeeld kamerverhuurbedrijf)

Gemeenten mogen zeer beperkt aanvullende voorwaarden en eisen stellen aan het verlenen van een gebruiksvergunning.

De vergunningsplicht geldt voor nieuwbouw, voor bestaande bouw en voor tijdelijke bouwwerken. De vergunningsplicht kan ontstaan bij wijziging van het gebruik. Voor nieuwbouw of bij wijziging van het gebruik van een bestaand pand moet de vergunning worden aangevraagd vóór de ingebruikname van het pand. Voor bestaande bouwwerken zal de gemeente de eigenaren of huurders van vergunningplichtige gebouwen aanschrijven en bezoeken. In de gebruiksvergunningen worden geen bouwkundige zaken geregeld. Die komen bij de bouwvergunning aan de orde.

De gebruiksvergunning wordt bij de gemeente aangevraagd via een aanvraagformulier. Aan alle gestelde voorwaarden m.b.t. de minimale eisen voor brandveiligheid, vluchtwegen en ontruiming moet worden voldaan. Denk hierbij aan:

- Blusmiddelen
- Branddetectie
- Ontruimingsinstallatie
- Vluchtwegen (signalering) inclusief nooduitgangen
- Bedrijfshulpverlening organisatie
- Calamiteitenplan

Burgemeester en wethouders kunnen de gebruiksvergunning weigeren of verlenen onder voorwaarden. De brandweer controleert de naleving van de gebruiksvergunning.

In de aanvraag moet minimaal staan:

- Adres gegevens
- Aanvrager
- Externe uitvoerder
- Aantal personen
- Omschrijving bouwwerk aanvraag vergunning
- Manier van verwarmen
- Nummer van de bouwvergunning
- Nummer van de Milieu vergunning
- Situatietekening van het gebouw en de ligging 1:1000
- Tekeningen
- Bouwkundige plattegrond per verdieping 1:100 met daarin de aanduiding van gebruik van de ruimte en de veiligheid items:
- Brandhaspels
- Blusmiddelen
- Melders (rook, gas en nood)
- Vluchtwegen
- (Nood)verlichting
- Draairichting deuren
- (Brand)liften
- Brand Meld Centrale en Ontruimingsinstallatie
- Vaste inrichting
- Indien aanwezig ook het calamiteitenplan en onderhoudsplan en abonnementen met betrekking tot liften, blusmiddelen en installaties meeleveren.

Na aanlevering van bovenstaande informatie zal er door de brandweer als door de bouw- en woningtoezicht een onderzoek op locatie plaatsvinden. Zij toetsen aan de hand van de werkelijke situatie en de aangeleverde informatie of er een gebruiksvergunning wordt afgegeven of dat er aanvullende maatregelen vereist zijn.

ERFPACHTVOORWAARDEN

Een eigenaar van een pand heeft een erfpachtcontract met de gemeente waarin expliciet vermeld staat wat de aard en bestemming is van het pand; dit wordt vertaald naar een erfpachtbedrag voor een x-aantal jaren. Bij wijziging van de bestemming is een aanpassing van de erfpachtvoorwaarden nodig en dit kan leiden tot een verhoging van de erfpachtsom.

Dit kan worden ondervangen door de ruimtes met de nieuwe bestemming te koppelen aan de erfpachtcategorie 'maatschappelijke voorzieningen', bijvoorbeeld 'culturele horeca'. Daarmee is de mogelijkheid dat de ruimte aan een commerciële partij wordt verhuurd voldoende afgedekt. Deze wijziging leidt dan niet tot een verhoging van de canon.

BINNENPLANSE ONTHEFFING

Eigenaar van het pand kan een aanvraag indienen voor gewijzigd gebruik van het pand door middel van een binnenplanse ontheffing van de bestemming met bijvoorbeeld als nieuwe bestemming 'culturele horeca'.

HORECAVERGUNNING

Culturele horeca²⁸ is een nieuwe bestemmingscategorie waaronder wordt verstaan: panden met een culturele functie waarbij de cultuuruiting een duidelijke horecacomponent in zich heeft (bijvoorbeeld een concert waarbij gedanst kan worden, of een evenement waarbij onder andere alcoholhoudende consumpties worden verkocht) of culturele instellingen die beschikken over een pand of ruimte die verhuurd kan worden voor bijeenkomsten en feesten.

EVENEMENTENVERGUNNING

Bij kleine evenementen is een evenementenmelding voldoende. Voor grotere evenementen moet een vergunning worden aangevraagd. Hier zijn kosten aan verbonden en de behandeltermijn is maximaal acht weken.

BROEDPLAATSVOORWAARDEN CAWA

De CAWA verzorgt ook de toewijzing van (woon) werkpanden en broedplaatsruimtes aan groepen. In het kort gaat dit als volgt: een leegstaand pand wordt via een open prijsvraag op de CAWA site en de site van Bureau Broedplaatsen uitgezet voor verhuur aan groepen. Op deze sites zijn de specifieke criteria te vinden waaraan een groep moet voldoen om in aanmerking te komen voor dat betreffende pand. Groepen moeten binnen de gestelde termijn een inhoudelijk plan indienen, welke de CAWA beoordeelt, op basis waarvan de voordracht voor toewijzing volgt²⁹.

Bijlage 5: Overheidsbeleid

Op donderdag 27 mei 2010 kopt de Volkskrant 'Doodvonnis van de tegencultuur'. Met de invoering van de anti-kraakwet lijkt definitief een einde te komen aan "de tijd waarin er nog ruimte was in de hoofdstad voor grootschalige, tegendraadse, publieksgerichte, culturele initiatieven. Roemruchte panden als de Silo, Vrieshuis Amerika en het nog steeds bestaande ADM." aldus Lennart Vader - een van de oprichters van Vrieshuis Amerika - in zijn ingezonden brief aan de Volkskrant.

STADSDEEL WEST

De Baarsjes heeft in de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan het aantrekken van kunstenaars en ambachtelijke ondernemers, het ontwikkelen van broedplaatsen in Het Sieraad en Meneer de Wit, het huisvesten van kunstenaars en galeries in verloederde horeca- en bedrijfspanden in de Witte de Withstraat en het tijdelijke onderbrengen van kunstenaars en startende ondernemers in lege winkels in de Jan Evertsenstraat. Stadsdeel zette hiervoor straatmanagers, cultuuraanjagers en matchmakers in.

In mei 2010 is De Baarsjes opgegaan in Stadsdeel West. De ambitie zoals verwoord in het nieuwe coalitieakkoord is om van Stadsdeel West de meest creatieve en ondernemende hotspot van Amsterdam te maken. Kunstenaars en culturele instellingen zijn hierin belangrijke partners. Voor hen moeten er voldoende broedplaatsen zijn. Ander ambities in het akkoord zijn om dienstverlening en vergunningen kritisch onder de loep te nemen. Overbodige regels en langdurige procedures worden geschrapt of verbeterd.

GEMEENTE AMSTERDAM

In 'Kiezen voor de stad', het programakkoord 2010-2014 van de coalitie PvdA, VVD en Groen Links³⁰, pleit het Amsterdams bestuur voor steun aan instellingen en initiatieven met een wijkoverschrijdend kunst- en cultuuraanbod: "Er moeten meer culturele vrijplaatsen in de openbare ruimte komen voor exposities en culturele manifestaties, waar artiesten kunnen optreden en graffiti is toegestaan. Coalities met stadsdelen, woningcorporaties en bewoners zijn hiervoor cruciaal".

S7SUMMIT

Ondernemers en stadsbesturen zijn ervan overtuigd dat kunst, cultuur en creativiteit een belangrijke rol spelen in de stedelijke vernieuwing. Deze in essentie positieve ontwikkeling heeft echter ook negatieve kanten. Carolien Gehrels, wethouder Cultuur van de gemeente Amsterdam stelde een Intendant Kunst en Stedelijke Ontwikkeling aan die de dubbele gevolgen van deze tendens onderzocht³¹. Op 1 februari 2010 werden de bevindingen gepresenteerd aan het publiek. Twee van de vier stellingen luiden:

- 1. Minder regels is meer: Clear the red tape!**
Amsterdam wil een vrijstaat en vrijhaven zijn maar ontmoedigt organische ontwikkeling door een jungle aan regels. Wie kunst en cultuur wil doen bloeien moet hiertoe haar regelgeving op uitzonderlijke momenten versoepelen.
- 2. Leven na de anti-kraakwet: Speel die meters vrij!**
Amsterdam voert een uitzonderlijk beleid wat het tijdelijk cultureel gebruik van leegstaande panden betreft. Corporaties en ontwikkelaars werken hieraan actief mee. Teveel vierkante meters in het hart van de stad blijven echter 'vrij' maar 'niet beschikbaar'.

ONDERZOEKSLAB VRIJSTAAT

Sinds begin april 2010 zoekt het Onderzoekslab 'Vrijstaat' van Atelier Rijksbouwmeester naar antwoorden op de vraag: hoe kunnen particuliere initiatieven bijdragen aan de kwaliteitstrategie van de overheid voor stedelijke ontwikkeling? In opdracht van Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO) van de gemeente Amsterdam onderzoeken tien jonge architecten in het Onderzoekslab Atelier Rijksbouwmeester hoe je als overheid particuliere initiatieven voor de verbetering van de leefomgeving kunt stimuleren en samen op kan laten trekken. Het streven is om ideeën uit de samenleving (bewoners, ondernemers, initiatiefnemers, gebruikers) in beeld te brengen en waarbij uit de synergie tussen de ideeën een nieuwe agenda kan ontstaan voor toekomstige opgaven en projecten in de stad. (...). Het doel is ook om te laten zien dat er in tijden van schaarste en bezuinigingen zichtbaar iets gebeurt in de stad. De nieuwe werkwijze van luisteren en inhoudelijke regie waarmee de afgelopen jaren binnen de DRO ervaring is opgedaan, wordt verder ontwikkeld³².

ACTIE 'TE KRAAK'

Op 23 februari 2010 heeft wethouder Maarten van Poelgeest een leegstaand kantoorpand 'te kraak' gezet. Van Poelgeest hing een spandoek met de tekst 'te kraak' aan een leegstaand kantoorpand aan de Molenwerf in de buurt van station Sloterdijk. Volgens Van Poelgeest staat het pand al vijf of zes jaar leeg. Het pand is eigendom van een beleggingsmaatschappij. Van Poelgeest: «Verschillende pogingen om een andere bestemming, aan het pand te geven, zoals een hotel, zijn mislukt. De aandeelhouders hebben geen toestemming gegeven om het pand voor minder dan de boekwaarde te verkopen.» Volgens Groen Links ketst iedere poging om het pand een andere bestemming te geven, daarop af.

BUREAU BROEDPLAATSEN

De gemeente Amsterdam stimuleert kunstenaars en culturele ondernemers om zelf een pand te zoeken en te ontwikkelen, en verstrekt via Bureau Broedplaatsen een subsidie om een gebouw tot broedplaats om te vormen. Investerings zijn in casco-uitvoering subsidieerbaar net als basisinstallaties (gas, water, elektra, verwarming) en compartimentering op basis van wensen van de groep. Bij de verbouwplannen is waar mogelijk zelfwerkzaamheid van de groep uitgangspunt. Daarnaast adviseert Bureau Broedplaatsen over verbouwing, financiering, huurconstructies, organisatievorm en beheer.

De door de gemeente Amsterdam in het leven geroepen Commissie Atelierwoningen en Ateliers (CAWA) in Amsterdam ziet toe op de toewijzing van woon- en werkruimtes die met broedplaatssubsidie tot stand zijn gekomen, en hanteert daarvoor de volgende voorwaarden:

Er is een visie waarin wordt aangegeven op welke wijze de huurders bijdragen aan het culturele of creatieve klimaat van de wijk of de stad. Daarbij spelen kenmerken als zelfbestuur, collectiviteit, functiemenging, solidariteit en toegankelijkheid (betaalbaarheid) een belangrijke rol (zie uitgebreide toelichting in de bijlage)

- De groep heeft een rechtspersoon opgericht
- In de statuten is geregeld hoe de toewijzing van ruimtes plaatsvindt. In de statuten is tevens een doelstelling opgenomen die strookt met de visie
- Er is een deugdelijk financieel onderbouwd exploitatieplan
- Tenminste 40% van het verhuurde is in gebruik bij kunstenaars voor wie productie van kunst en cultuur de hoofdactiviteit is
- Het overige deel van het gehuurde biedt in hoofdzaak werkruimte aan degenen die een actieve bijdrage leveren aan de realisering van de doelstelling van de broedplaats
- Het bestuur ziet er op toe dat aan de voorwaarden wordt voldaan

ANTI-KRAAKWET

Nederland is een van de weinige landen waar kraken, onder bepaalde omstandigheden, niet verboden is bij de wet. Wanneer een pand langer dan twaalf maanden niet in gebruik is geweest, worden de krakers niet vervolgd. Krakers in Nederland kiezen er daarom vrijwel altijd voor om na het binnendringen van een nieuw pand de politie in te schakelen: deze zal altijd als eerste officieel leegstand en huisvrede moeten constateren, waarna de krakers bewoningswil kunnen laten blijken. Dit kan door te bewijzen dat er zich in het nieuwe kraakpand een privé huiselijk leven afspeelt (of dat deze intentie manifest is), wat meestal aangetoond kan worden door de aanwezigheid van een slaapplaats, een tafel en een stoel.

In 2003 deed de CDA een voorstel om kraken illegaal te maken. In februari 2009 werd er een initiatiefwetsvoorstel voor een kraakverbod ingediend door CDA, ChristenUnie en VVD. Op 15 oktober 2009 heeft de Tweede Kamer het voorstel voor een anti-kraakwet aangenomen. Op 18 mei jl. debatteerde de Eerste Kamer over de wet. De Kamer is op 1 juni 2010 met de wet ingestemd. De wet gaat 1 oktober 2010 in.

CRISIS- EN HERSTELWET

Dit wetsvoorstel is gericht op versnelling van projecten in het ruimtelijke domein, om de economische crisis en haar gevolgen te bestrijden en een goed en duurzaam herstel van de economische structuur van Nederland te bevorderen. Het voorstel bevat tijdelijke (tot 2014) en permanente maatregelen.

Een wetswijziging met een permanent karakter geldt voor de Onteigeningswet. De gemeenteraad kan niet meer zelf onteigenen, maar kan een voorstel doen aan de Kroon om te onteigenen. Ook vervalt de koppeling tussen onteigening en het bestemmingsplan. De onteigening mag plaatsvinden voordat het bestemmingsplan is vastgesteld.

VROM

“Minder regeldruk betekent ook dat de overheid de beleidsdoelen doeltreffender kan behalen. Want hoe makkelijker het voor mensen is om aan de regels te voldoen of gebruik te maken van overheidssteun, des te beter de overheid die doelen kan behalen. Tot slot is het ook voor de overheid financieel voordelig: minder regels betekent minder kosten”³³.

I(P)SV

Een aantal Amsterdamse panden (Pakhuis Wilhelmina en de Scheepsbouwloods op de NDSM-werf) heeft in het verleden een innovatiesubsidie ontvangen van het ministerie van VROM, LNV en EZ. In het kader van Innovatieve Projecten Stedelijke Vernieuwing (IPSV) werden deze panden uigeroepen tot Nederlandse voorbeeldprojecten vanwege nieuwe inzichten en aanpassing van regelgeving.

B6 Bijlage 6: Geraadpleegd

LITERATUUR

- Lindemann, Sabrina en Schutten, Iris. Stedelijke transformatie in de tussentijd. Hotel Transvaal als impuls voor de wijk. Sun Trancity 2010
- Camp, Peter. De Broedfactor. 2009
- Breek, P. F. de Graad. Laat 1000 vrijplaatsen bloeien. Onderzoek naar vrijplaatsen in Amsterdam. Amsterdam, De Vrije Ruimte 2002
- Buchel, Peti en Hogervorst, Bert. Het Kerend Tij, de rol van de gebruiker bij de herontwikkeling van havenpanden in Noord-West Europa. Amsterdam, Het Gilde van Werkgebouwen aan het IJ. Appelbloesempers 1997

PERS

- 'Doodvonnis van de tegencultuur'. Vader, Lennart, Volkskrant, 27 mei 2010
- 'Hallén en Schijnheilig niet leeg'. Het Parool, 21 mei 2010
- 'Krakers moeten de Hallén uit'. Lange, Albert de. Het Parool, 15 mei 2010. Volkrant
- 'Gehrels: Er is veel moois gerealiseerd'. NRC Handelsblad, 2 februari 2010
- 'Kritiek op studie van Demeester, Carolien Gehrels mist nog de onderbouwing'. Volkskrant, 2 februari 2010
- 'Doodzonde dat dit staat te verkrotten'. Zonneveld, Joost. Het Parool, 1 februari 2010
- 'Broedplaatsen kunstenaars exportproduct'. Smet, Philip. Artikel en radiorapportage Radio Nederland Wereldomroep, 21 december 2009
- 'Broedplaatsen wereldhype'. Driessen, Camil. De Pers, 8 oktober 2009
- 'OT301, Claron McFadden en Aziz onderscheiden met Amsterdamprijs voor de Kunsten 2006'. Persbericht Amsterdams Fonds voor de Kunst, Amsterdam, 23 juni 2007
- 'Een strandpaviljoen van strobalen'. Keulemans, Chris. De Volkskrant, 22 maart 2001
- 'Vrieshuis Amerika toch naar de sloop'. De Volkskrant, 20 februari 1997

PUBLICATIES

- 'West maakt het verschil', Coalitieakkoord PvdA, GroenLinks en D66 Amsterdam West 2010-2014
- 'Kiezen voor de Stad', Programakkoord 2010-2014. Dit boekje is gemaakt door de directie Communicatie van de gemeente Amsterdam
- Timmermans, B. Wie kraakt geeft iets terug. Volkskrantbijlage Jong, 11 mei 2010

- Bakker, Jan-Hendrik. Over de levensverzekering van een plek. Column uitgesproken op Symposium Bestemming Vrijhaven, Weesp, 24 april 2010
- Hooijdonk, C. van. Broedplaats de NDSM-werf, van nationaal tot internationaal succesverhaal. Europees Cultuurbeleid, Master Kunstbeleid en Management, Universiteit Utrecht, 29 januari 2010
- SEV Realisatie, in opdracht van VROM. Broedplaatsen als impuls voor de wijk. Verslag van de IPSV Kennisgroep. Den Haag, 16 juni 2006
- Westerkamp, Lonti. e.a. De broedplaats als instrument in de stedelijke vernieuwing. Stichting Web. Rijswijk, juni 2004
- Agora. Tijdschrift voor sociaalruimtelijke vraagstukken. Vrijplaatsen. Jaargang 17, nummer 5, 2001
- Sanders, Wies en Boelens, Luuk. Freezing. Urban Unlimited Rotterdam 2001
- Projectmanagementbureau Amsterdam i.o.v. Stedelijke Woningdienst Amsterdam. Plan van Aanpak Broedplaats. Amsterdam, 21 juni 2000
- Dijk, van. e.a. Guild Inventory. Deelonderzoek Binnenland. Amsterdam, mei 1996

STUDENTENSRIPTIES

- Couprie, Sanne. Is een broedplaats wel een vrijplaats? Een onderzoek naar tegencultuur in Amsterdam. Doctoraalscriptie Sociologie, Universiteit van Amsterdam, 2002
- Sargetini, Martijn. Inspiratie op locatie. Een planologisch onderzoek naar culturele broedplaatsen in Amsterdam en Berlijn. Doctoraalscriptie Planologie, Universiteit van Amsterdam, 2002

OVERIGE

- Tumult Debatcentrum Utrecht, 27 april 2010. Broedplaats of werkplaats. Over gebiedsontwikkeling en het nieuwe werken. Debat met Ton de Joode (Strijp S Eindhoven), Martin Aarts (gemeente Rotterdam), Monique Waarts (Mitros), Marion Jacobse (Sophies Kunstprojecten), Boudewijn Rijff (Vechtclub) Bart Bruinsma (WINK) en onder leiding van Paul Baltus (pb&co). Mogelijk gemaakt door de Gemeente Utrecht.

B6

LINKS

- http://project.vrom.nl/lijstweergave.asp?code_prgm=1
- <http://www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl/organisatie.php?page=1&id=259>
- <http://www.archined.nl/en/news/mei/grondwet-voor-de-tussentijd/>
- <http://bureaubroedplaatsen.amsterdam.nl>
- <http://www.euronorm.net/content/template2.php?itemID=1659>
- <http://hoteltransvaal.com/lab/>
- <http://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/crisis-herstelwet/chw-kort/>
- <http://irisschutten.net/>
- <http://www.kraakhelder.org>
- <http://www.desauna.org>
- <http://www.nn17.nl>
- <http://museumofthebohemian.blogspot.com>
- <http://optrektransvaal.nl/nl/home.html>
- <http://ot301.nl>
- <http://www.parool.nl/parool/nl/4/AMSTERDAM/article/detail/288503/2010/04/12/Behoudbroedplaatsen-creatieve-topstad.dhtml>
- <http://www.parool.nl/parool/nl/6/WONEN/article/detail/261356/2009/09/09/Liever-geenkraakverbod.dhtml>
- <http://www.parool.nl/parool/nl/6/WONEN/article/detail/280882/2010/02/24/Krakerssteunen-kraakverzoek-Van-Poelgeest.dhtml>
- <http://www.rnw.nl/nl/nederlands/article/broedplaatsen-kunstenaars-exportproduct>
- <http://www.rietveldlandscape.com/nl/projects/315>
- <http://www.schijnheilig.org/?p=724>
- <http://www.sev.nl>
- <http://www.trancity.nl/publicaties/stedelijke-transformatie-tussentijd.html>
- <http://www.vrom.nl>
- <http://www.xs4all.nl/~binnenpr/gesch.htm>
- <http://www.youtube.com/watch?gl=NL&hl=nl&v=YHS0dU6TTCc>
- <http://www.zibb.nl/10266823/Eigen-zaak/Eigen-zaak-artikel/De-crisis-en-herstelwet-in-zevenvragen.htm>

Bijlage 7: Geïnterviewden

in alfabetische volgorde:

Eric Duivenvoorden, Filosoof en socioloog.

Freek Salm, Oud-gemeenteraadslid, oud-stadsdeelvoorzitter van De Baarsjes, zelfstandig adviseur

Henner Kleffel, Projectleider Kunst, Cultuur en Ontwikkeling bij Meneer de Wit (De Baarsjes)

Jaap Shoufour, Directeur Bureau Broedplaatsen

Job, Kraker De Hallen

Kai van Hasselt, Oprichter van Shinsekai Analysis, adviespraktijk voor stedelijke strategie

Marc Koolen, Artistiek directeur van Theaterplatform Pickup

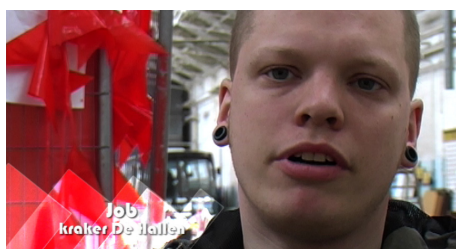
Martijn Braamhaar, Assistent manager van Bureau Broedplaatsen, tot voor kort werkzaam bij De Regie BV, dat verantwoordelijk was voor de bouwcoördinatie van Pakhuis Wilhelmina en de scheepsbouwoeds op de NDSM-werf

Nienke Jansen, Beeldend kunstenaar, cultureel organisator en initiatiefnemer van OT301

René Oey, Artistiek leider van Meneer de Wit, Centrum voor Kunst en Cultuur

Samga Nguyen, Coördinator bij Kunstverein

Thomas Reineke, Galerie Schaap, Museum van de Bohemen

Dit advies is geschreven onder leiding en verantwoordelijkheid van Eva de Klerk* en op 21 juni 2010 aangeboden aan Stadsdeel West.

* Projectbooster, voorzitter Het Gilde van Werkgebouwen aan het IJ

Bijlage 8: Voetnoten

1. Sanders, Wies en Boelens, Luuk. Freezoning. Urban Unlimited Rotterdam 2001
2. Couprie, Sanne. Is een broedplaats wel een vrijplaats? Een onderzoek naar tegencultuur in Amsterdam. Doctoraalscriptie Sociologie. Universiteit van Amsterdam, 2002: 3, 31-32.
3. Aanvankelijk was de ontwikkeling van de huidige Zuidas aan de IJ-oever gepland
4. De cascofilosofie is in de praktijk van de vrijplaatsen ontwikkeld en functioneert al jaren op diverse plekken. De Gildepanden zijn daar een voorbeeld van. Het zijn vaak op het eerste oog moeilijk her te gebruiken panden (silo's, pakhuizen, loodsen) die jaar door kunstenaars, ambachtslieden en kleine ondernemers in gebruik zijn genomen. Beginnend met vrijwel niets hebben zij hun eigen werkplek gecreëerd. De panden fungeren als kweekvijvers en podia van activiteiten op het gebied van beeldende kunst, bouwkunst, vormgeving, muziek, film en andere disciplines. De werkzaamheden en activiteiten in deze panden vormen een aanzienlijke bijdrage in cultuurproductie en -distributie. Zij vervullen een grote publieksfunctie en genieten bovendien in veel gevallen internationale allure (Graansilo, Ruigoord, Vrieshuis Amerika).
5. Plan van Aanpak Broedplaats. Amsterdam. Projectmanagementbureau Amsterdam in opdracht van de Stedelijke Woningdienst Amsterdam. P21
6. Haffmans, J., Basten, F., Alsema, L., Wijnstra, F., Vrijplaats. 1 november 2004
7. Agora. Tijdschrift voor sociaalruimtelijke vraagstukken. Vrijplaatsen. Jaargang 17, nummer 5, 2001
8. Dit komt overeen met de aanbeveling van de intendant van de S7Summit om een ombudsman/vrouw kunst+stedelijke ontwikkeling aan te wijzen en hem of haar volledige beslissingsrecht te geven. Lanceer een centraal en transparant regel- en verguningsstelsel. De ombudsman/vrouw kent dit stelsel door en door, stelt prioriteiten, geeft antwoorden en heeft oplossingen op korte termijn.
9. Ontleend aan het Laboratorium voor de Tussentijd van Sabrina Lindemann en Iris Schutten
10. <http://www.archined.nl/en/news/mei/grondwet-voor-de-tussentijd/>. Grondwet voor de Tussentijd is een creatieve gedachteoefening van Stealth.unlimited (Ana Dzokic, Marc Neelen) uit Rotterdam en Iris de Kievith uit Den Haag, met bijdragen van o.a. Eva de Klerk
11. Bronnen: Breek, Pieter. Floris de Graad. Laat 1000 vrijplaatsen bloeien. Onderzoek naar vrijplaatsen in Amsterdam. Amsterdam: De Vrije Ruimte, 2001 & 100420 Werkplan Bureau Broedplaatsen; Gemeente Amsterdam, maart 2010
12. 'Vrieshuis Amerika toch naar de sloop'. De Volkskrant, 20 februari 1997
13. Keulemans, Chris. 'Een strandpaviljoen van strobalen'. De Volkskrant, 22 maart 2001.
14. <http://www.xs4all.nl/~binnenpr/>
15. Breek, Pieter. Floris de Graad. Laat 1000 vrijplaatsen bloeien. Onderzoek naar vrijplaatsen in Amsterdam. Amsterdam: De Vrije Ruimte, 2001
16. Binnenpret. Korte geschiedenis van de binnenpret. Via <http://www.xs4all.nl/~binnenpr/gesch.htm>
17. <http://www.ot301.nl>
18. Amsterdams Fonds voor de Kunst. 'OT301, Claron McFadden en Aziz onderscheiden met Amsterdamprijs voor de Kunsten 2006'. [Persbericht] Amsterdam, 23 juni 2007 <http://www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl/organisatie.php?page=1&id=259>
19. <http://www.kraakhelder.org>, <http://www.desauna.org>, <http://www.nn17.nl>
20. Schijnheilig via <http://www.nul.nu/schijnheilig/> en <http://www.schijnheilig.org/>
21. Schijnheilig. 'Schijnheilig bedreigd met ontruiming voor leegstand!'. 10 mei 2010 <http://www.schijnheilig.org/?p=598>
22. Schijnheilig. 'Rechtszaak gaat niet door – ontruiming van de baan.' 20 mei 2010 <http://www.schijnheilig.org/?p=724>
23. Schijnheilig. 'Officier van Justitie deinst terug in kraakzaken Schijnheilig en De Hallen'. Persbericht 20 mei 2010 <http://www.schijnheilig.org/?p=724>
24. <http://museumofthebohemian.blogspot.com>
25. Zonneveld, Joost. 'Doodzonde dat dit staat te verkrotten'. Het Parool, 1 februari 2010
26. Lange, Albert de. 'Krakers moeten de Hallen uit'. Het Parool, 15 mei 2010
27. 'Hallen en Schijnheilig niet leeg'. Het Parool, 21 mei 2010
28. Deze definitie is afkomstig uit de horecanota van stadsdeel Centrum
29. <http://cawa.wzs.amsterdam.nl/broedplaatsen>
30. 'Kiezen voor de Stad', Programakkoord 2010-2014. Dit boekje is gemaakt door de directie Communicatie van de gemeente Amsterdam
31. <http://www.s7summit.nl>
32. uit Plan van Aanpak Alabs & DRO, Amsterdam, 30 maart 2010
33. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=12371>